

KENNISGROEP EUROPEES STRAFRECHT

NIEUWSBRIEF

oktober 2017

Deze Nieuwsbrief is een uitgave van de Kennisgroep Europees Strafrecht en Mensenrechten (KESM) van de rechtbank Amsterdam. In de Nieuwsbrief vindt u een maandelijks selectie van de belangrijkste ontwikkelingen, jurisprudentie, annotaties, artikelen en andere publicaties op het gebied van Europees Strafrecht. Klik op de hyperlinks om naar de documenten te gaan.

In deze Nieuwsbrief komen de volgende onderwerpen aan bod:

- [ARTIKEL 19 LID 2 HANDVEST: UITLEVERING EN DE DOODSTRAF](#)
- [RICHTLIJN 2010/64/EU: VERTALING VAN 'ESSENTIËLE PROCESSTUKKEN' \(STRAFRBESCHIKKING\)](#)
- [KADERBESLUIT 2008/675/JBZ: REKENING HOUDEN MET EEN IN EEN ANDERE LIDSTAAT UITGESPROKEN VEROORDELING I.V.M. DE OPLEGGING VAN EEN TOTAALSTRAF](#)
- [KORTE SIGNALERINGEN](#)

ARTIKEL 19 LID 2 HANDVEST: UITLEVERING EN DE DOODSTRAF

HvJ EU 6 september 2017, C-473/15, ECLI:EU:C:2017:633 (Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR tegen Eugen Adelsmayr)

[Hyperlink](#)

Trefwoorden; artikel 19 lid 2 Handvest, uitlevering, Unieburger, vrijheid van verkeer, ernstig risico, doodstraf

Adelsmayr is een in Oostenrijk wonende arts die in de Verenigde Arabische Emiraten (VAE) vervolgd is wegens een medische ingreep die de dood tot gevolg heeft gehad. Het Openbaar Ministerie van de VAE eiste de doodstraf. In 2012 is hij in een tussentijdse procedure bij verstek veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. De oorspronkelijke procedure kan echter te allen tijde worden hervat en kan alsnog leiden tot een veroordeling tot de doodstraf.

Een in Duitsland gevestigde maatschap van advocaten (Peter Schotthöfer & Florian Steiner GbR) heeft hem uitgenodigd om in Duitsland een lezing te geven over de arbeidsomstandigheden en de vervolging in de VAE. Het contract voor die lezing houdt in dat de spreker een schadevergoeding moet betalen als hij te laat afzegt om redenen die aan de spreker te wijten zijn. Omdat de Duitse autoriteiten niet hebben gereageerd op een verzoek van Adelsmayr om een vrijgeleide [klaarblijkelijk wilde hij voorkomen dat Duitsland hem zou uitleveren aan de VAE als de VAE daarom zouden verzoeken], zegt hij de lezing (tardief) af. De civiele procedure over de schadevergoeding is aanhangig bij de verwijzende rechter, de rechter in eerste aanleg Linz (Oostenrijk). Deze rechter vraagt zich af of de afzegging van de lezing is ingegeven door redenen die toe te schrijven zijn aan Adelsmayr of dat zijn angst om het Duitse grondgebied te betreden gegrond is. Hij stelt daarom vier prejudiciële vragen.

Het Hof beantwoordt eerste de tweede vraag. Deze vraag houdt onder meer het volgende in: moet het verzoek van een derde land om uitlevering van een Unieburger die gebruik heeft gemaakt van zijn vrij verkeersrechten worden afgewezen, wanneer deze burger in geval van uitlevering ernstig gevaar loopt te worden onderworpen aan de doodstraf?

Onder verwijzing naar het arrest [Petruhhin](#) overweegt het Hof dat het Handvest van toepassing is – de Unieburger Adelsmayr heeft immers zijn vrij verkeersrechten uitgeoefend –, dat in geval van uitlevering aan een derde land een lidstaat moet nagaan of de uitlevering geen afbreuk doet aan artikel 19 lid 2 Handvest¹ en dat wanneer de bevoegde autoriteit van die lidstaat bewijzen heeft voor een algemeen reëel gevaar van onmenselijke of vernederende behandeling in het derde land zij moet onderzoeken of de betrokkene een reëel gevaar loopt.

Adelsmayr loopt een 'ernstig risico' in de zin van artikel 19 lid 2 Handvest dat hij in geval van uitlevering aan de VAE aan de doodstraf wordt onderworpen: als de strafprocedure na zijn uitlevering wordt hervat, dan kan immers alsnog de doodstraf worden opgelegd. Een verzoek van een derde land om uitlevering van een Unieburger die gebruik heeft gemaakt van zijn vrij verkeersrechten moet dus worden afgewezen, wanneer deze burger in geval van uitlevering ernstig gevaar loopt te worden onderworpen aan de doodstraf.

De overige vragen – die betrekking hebben op het non-discriminatiebeginsel, het recht op een eerlijk proces, art. 50 Handvest art. 6 Handvest – behoeven daarom volgens het Hof geen beantwoording.

¹ 'Niemand mag worden verwijderd of uitgezet naar, dan wel worden uitgeleverd aan een staat waar een ernstig risico bestaat dat hij aan de doodstraf, aan folteringen of aan andere onmenselijke of vernederende behandelingen of bestraffingen wordt onderworpen'.

RICHTLIJN 2010/64/EU: VERTALING VAN 'ESSENTIËLE PROCESSTUKKEN' (STRAFBSCHIKKING)

HvJ EU 12 oktober 2017, C-278/17, ECLI:EU:C:2017:757 (Sleutjes)

[Hyperlink](#)

Trefwoorden; artikel 267 prejudiciële beslissing, artikel 3 richtlijn 2010/64/EU, recht op vertolking en vertaling in strafprocedures, 'essentiële processtukken', strafbeschikking

Het verzoek om een prejudiciële beslissing betreft de uitlegging van artikel 3 van richtlijn 2010/64/EU van 20 oktober 2010², betreffende het recht op vertolking en vertaling in strafprocedures. Dit verzoek is ingediend in het kader van een strafprocedure die tegen Frank Sleutjes is ingesteld wegens het wederrechtelijk verlaten van de plaats van een ongeval. De richtlijn strekt ertoe het recht van een beklaagde of verdachte op vertolking en vertaling in strafprocedures te garanderen, met het oog op het verzekeren van zijn recht op een eerlijk proces. Deze richtlijn dient kosteloze en toereikende taalkundige bijstandsverlening te waarborgen, zodat verdachten of beklaagden die de taal van de strafprocedure niet spreken of verstaan, hun recht van verdediging volledig kunnen uitoefenen en het eerlijk verloop van de procedure wordt gewaarborgd. het garanderen van een eerlijk verloop van de procedure vereist dat 'essentiële processtukken' vertaald worden overeenkomstig deze richtlijn.

De rechter in eerste aanleg Düren, Duitsland, heeft een strafbeschikking tegen Sleutjes – een Nederlandse staatsburger – uitgevaardigd, waarbij deze wegens het wederrechtelijk verlaten van de basis van een ongeval een geldboete kreeg opgelegd. Bij deze beschikking, die in het Duits was opgesteld, was een Nederlandse vertaling gevoegd, zij het enkel van de informatie over de rechtsmiddelen. Sleutjes heeft een beroep tegen deze beschikking ingesteld dat thans aanhangig is bij de verwijzende rechter, te weten het Landgericht Aachen. Deze rechter is van oordeel dat het beroep van Sleutjes weliswaar binnen de verzetstermijn is ingesteld, maar dat het beroep geen geldig verzet oplevert. Dit beroep voldeed aan het in het Duitse recht neergelegde formele vereiste dat het verzet schriftelijk moet worden aangetekend, maar het beroep is hoe dan ook niet in het Duits opgesteld. Volgens de verwijzende rechter was Sleutjes er in het Nederlands van op de hoogte gesteld dat hij een dergelijk bezwaar in het Duits moest indienen. Evenwel herinnert de verwijzende rechter er ten eerste aan dat wanneer een verdachte het Duits niet machtig is, volgens Duits recht de uitspraak moet worden betekend samen met een vertaling ervan in een taal die hij begrijpt. Ten tweede brengt hij in herinnering dat volgens Duits recht in de regel een schriftelijke vertaling van onder meer strafbeschikkingen en nog niet in kracht van gewijsde gegane uitspraken moet worden gemaakt.

Het Landgericht Aachen heeft de zaak geschorst en het Hof verzocht om een prejudiciële beslissing te nemen over de volgende vraag: moet artikel 3 van richtlijn 2010/64 aldus worden uitgelegd dat een rechtshandeling zoals een beschikking die krachtens het nationale recht kan worden uitgevaardigd om kleinere strafrechtelijke inbreuken te bestraffen en die door een rechter na afloop van een vereenvoudigde eenzijdige procedure wordt gegeven, een "essentieel processtuk" in de zin van lid 1 van dit artikel vormt, waarvan overeenkomstig de in die bepaling gestelde formele vereisten een schriftelijke vertaling moet worden bezorgd aan de verdachte of beklaagde die de taal van de betrokkene procedure niet begrijpt, zodat deze zijn recht van verdediging kan uitoefenen en het eerlijke verloop van de procedure wordt gewaarborgd.

Wat de vraag betreft of dit recht in casu betrekking heeft op deze strafbeschikking, moet in herinnering worden geroepen dat artikel 3, lid 1, van richtlijn 2010/64, verdachten of beklaagden die de taal van de betrokken strafprocedure niet verstaan, het recht toebedeelt om een schriftelijke vertaling te ontvangen van alle „essentiële processtukken”.

In de eerste plaats preciseert dit artikel in lid 2 dat de essentiële processtukken beslissingen tot vrijheidsbeneming, de tenlastelegging of dagvaarding en vonnissen omvatten. Uit onder andere het arrest Covaci³, blijkt dat de strafbeschikking waarin het Duitse recht voorziet, is uitgevaardigd op basis van een vereenvoudigde procedure, volgens welke de betekening van die beschikking in wezen slechts plaatsvindt nadat de rechter zich over de gegrondheid van de beschuldiging heeft uitgesproken en deze betekening voor de verdachte de eerste gelegenheid vormt om over de tegen hem ingebrachte beschuldiging te worden geïnformeerd. Indien deze persoon tegen die beschikking geen verzet aantekent binnen twee weken vanaf de betekening ervan, gaat zij bovendien in kracht van gewijsde en worden de daarin opgelegde sancties uitvoerbaar. De strafbeschikking is dus zowel een tenlastelegging als een vonnis in de zin van art. 3 lid 2.

In de tweede plaats volgt dat het daarbij gewaarborgde recht op vertaling is ingevoerd om de betrokkenen in staat te stellen hun rechten van verdediging uit te oefenen en om het eerlijke verloop van de procedure te garanderen (arrest Covaci). Wanneer een strafbeschikking als die welke in het hoofdgeding aan de orde is, aan iemand uitsluitend in de taal van de betrokken procedure wordt verstrekt, hoewel deze persoon die taal niet machtig is, dan is hij niet in staat om te begrijpen wat hem wordt verweten en kan hij zijn recht van de verdediging dus niet naar behoren uitoefenen indien hij niet beschikt over een vertaling van deze beschikking in een taal die hij beheerst.

² [Richtlijn 2010/64/EU van 20 oktober 2010](#)

³ [15 oktober 2015, Covaci \(C-216/14, ECLI:EU:C:2015:686\)](#)

Uit bovengenoemde volgt dat op de gestelde vraag moet worden geantwoord dat artikel 3 van richtlijn 2010/64 aldus moet worden uitgelegd dat een rechtshandeling zoals een beschikking die krachtens het nationale recht kan worden uitgevaardigd om kleinere strafrechtelijke inbreuken te bestraffen en die door een rechter na afloop van een vereenvoudigde eenzijdige procedure wordt gegeven, een „essentieel processtuk” in de zin van lid 1 van dit artikel vormt, waarvan overeenkomstig de in die bepaling gestelde formele vereisten een schriftelijke vertaling moet worden bezorgd aan de verdachte of beklaagde die de taal van de betrokken procedure niet begrijpt, zodat deze zijn recht van verdediging kan uitoefenen en het eerlijke verloop van de procedure wordt gewaarborgd.

**KADERBESLUIT 2008/675/JBZ: REKENING HOUDEN MET EEN IN EEN ANDERE LIDSTAAT
UITGESPROKEN VEROORDELING I.V.M. DE OPLEGGING VAN EEN TOTAALSTRAF**

HvJ-EU, 21 september 2017, C-171/16, ECLI:EU:C:2017:710 (Beshkov)

[Hyperlink](#)

Trefwoorden: Prejudiciële beslissing artikel 267 VWEU, kaderbesluit 2008/675/JBZ, wijze waarop lidstaten rekening houden met een eerder in andere lidstaat uitgesproken veroordeling teneinde een totaalstraf op te leggen.

De rechter in eerste aanleg Sofia, Bulgarije, heeft een verzoek in gediend om een prejudiciële beslissing krachtens artikel 267 VWEU. Het verzoek betreft de uitlegging van kaderbesluit 2008/675/JBZ (hierna: het Kaderbesluit)⁴ betreffende de wijze waarop bij een nieuwe strafrechtelijke procedure rekening wordt gehouden met veroordelingen in andere lidstaten van de Europese Unie.

In de onderhavige zaak is bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing van de rechter in eerste aanleg, Klagenfurt, Oostenrijk, de betrokkene veroordeeld tot een vrijheidsstraf van 18 maanden, wegens heling, waarvan 6 maanden onvoorwaardelijk (dit strafdeel is ondergaan) en 12 maanden voorwaardelijk met een proefperiode van drie jaar (deze proeftijd is inmiddels geëindigd). Hierna werd de betrokkene door de verwijzende rechter bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing veroordeeld tot een effectieve gevangenisstraf van één jaar voor in het kader van hooliganisme toebrengen van licht lichamelijk letsel met gevolgen voor de gezondheid. Daar de betrokkene wordt gezocht, kon deze straf op datum van de verwijzingsbeslissing nog niet ten uitvoer gelegd. De procesvertegenwoordiger van betrokkene heeft de verwijzende rechter verzocht om hem met het oog op de tenuitvoerlegging een totale vrijheidsstraf op te leggen die overeenstemt met de zwaarste van de straffen die zijn opgelegd, enerzijds bij beslissing van het Landesgericht Klagenfurt, en anderzijds bij beslissing van de verwijzende rechter. Het nationale recht schrijft met name voor dat, wanneer een persoon meerdere strafbare feiten heeft gepleegd voordat hij voor ieder van die feiten bij afzonderlijk veroordelingen wordt veroordeeld tot afzonderlijke straffen, de nationale rechter aan deze persoon met het oog op de tenuitvoerlegging van die straffen één enkele totaalstraf oplegt die overeenstemt met de zwaarste van de aanvankelijk opgelegd straffen. Uit de verwijzingsbeslissing blijkt in wezen dat de zwaarste straf dan de lichtere straf absorbeert.

In het licht van deze rechtspraak stelt de verwijzende rechter zich in wezen de vraag of, om recht te kunnen doen aan het verzoek van de betrokkene, de door de rechter in eerste aanleg, Klagenfurt, Oostenrijk, uitgesproken veroordeling voorafgaandelijk moet worden erkend. De rechter is in wezen van oordeel dat, om die vraag te kunnen beantwoorden, het noodzakelijk is om te bepalen of dat kaderbesluit toepassing vindt op een procedure als aan de orde in het hoofdgeding, die betrekking heeft op de oplegging, met het oog op de tenuitvoerlegging, van een totale vrijheidsstraf met inaanmerkingneming van een door een rechter van een andere lidstaat uitgesproken veroordeling, en meer bepaald van de straf die bij die beslissing werd opgelegd aan de veroordeelde persoon. Daarom heeft de rechter in eerste aanleg Sofia, Bulgarije de behandeling van de zaak geschorst en het Hof prejudiciële vragen.

Met zijn eerste vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het uitsluitend toepassing vindt op procedures die verband houden met de vaststelling van de mogelijke schuld van de vervolgte persoon, dan wel tevens op een nationale procedure die betrekking heeft op de oplegging, met het oog op de tenuitvoerlegging, van een totale vrijheidsstraf met inaanmerkingneming van de door de nationale rechter aan deze persoon opgelegde straf en van de straf die in het kader van een eerdere door een rechter van een andere lidstaat tegen deze persoon uitgesproken veroordeling wegens andere feiten werd opgelegd. Om deze vraag te kunnen beantwoorden, dient te worden opgemerkt dat artikel 1, lid 1, van het Kaderbesluit bepaalt dat dit kaderbesluit ten doel heeft de voorwaarden vast te stellen waaronder rekening wordt gehouden met eerdere veroordelingen die in een lidstaat tegen een persoon zijn uitgesproken in geval van een nieuwe strafrechtelijke procedure in een andere lidstaat tegen dezelfde personen wegens andere feiten. Artikel 3, lid 2, van dat kaderbesluit bepaalt dat die verplichting onder meer van toepassing is bij de tenuitvoerlegging van de veroordeling, met name wat betreft de geldende procesrechtelijke regels, inclusief die met betrekking tot de kwalificatie van het strafbare feit, de soort opgelegde straf en de strafmaat, en wat betreft de regels inzake de tenuitvoerlegging van de beslissing. In de overwegingen 2 en 7 van dat kaderbesluit te lezen dat de nationale rechter rekening moet kunnen houden met in andere lidstaten uitgesproken veroordelingen, ook voor de bepaling van de executiemodaliteiten, en dat de gevolgen die aan deze veroordelingen worden verbonden gelijkwaardig moeten zijn aan die welke worden verbonden aan de nationale beslissingen in iedere fase van de procedure. Kaderbesluit 2008/675 vindt dus niet alleen toepassing op procedures die verband houden met de bepaling en vaststelling van

---

⁴ [Kaderbesluit 2008/675/JBZ van de Raad van 24 juli 2008](#)

mogelijke schuld van de vervolgte persoon, maar ook op procedures betreffende de tenuitvoerlegging van de straf waarvoor rekening moet worden gehouden met de straf die is opgelegd in een eerder in een andere lidstaat uitgesproken veroordeling. Gelet op het voorgaande moet de eerste vraag worden geantwoord dat het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het toepassing vindt op een nationale procedure die betrekking heeft op de oplegging, met het oog op de tenuitvoerlegging, van een totale vrijheidsstraf met een inaanmerkingneming van de door nationale rechter aan een person opgelegde straf en van de straf die in het kader van een eerdere door een rechter van een andere lidstaat tegen deze persoon uitgesproken veroordeling wegens andere feiten werd opgelegd.

Vooraf dient te worden opgemerkt, bij de beantwoording van de tweede vraag, dat de verwijzende rechter zich de vraag stelt of de in het hoofdgeding aan de orde zijnde veroordeling door de rechter in eerste aanleg (Klagenfurt, Oostenrijk) voorafgaandelijk moet worden erkend door de bevoegde Bulgaarse rechter, opdat hier rekening kan worden gehouden bij de oplegging van een totaalstraf. Overeenkomstig de in de vaste rechtspraak van het Hof⁵ erkende mogelijkheid, dient de tweede vraag aldus te worden geherformuleerd, dat de verwijzende rechter daarmee in wezen wenst te vernemen of het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat in een lidstaat een door een rechter van een andere lidstaat eerder uitgesproken veroordeling slechts in aanmerking kan worden genomen na de toepassing van een nationale procedure van voorafgaande erkenning van die beslissing door de bevoegde rechterlijke instantie van die eerder instantie. Om deze vraag te beantwoorden, moet worden verwezen naar de uiteenzetting van de inhoud van de artikelen 463 tot en met 466 van het Bulgaarse Wetboek van Strafvordering in de punten 11 tot en met 13 van dit arrest, waaruit blijkt dat die artikelen voorzien in een bijzondere procedure van voorafgaande erkenning door de bevoegde Bulgaarse rechter van de door buitenlandse rechters uitgesproken definitieve veroordelingen, welke procedure ertoe strekt om aan de beslissing waarbij deze veroordelingen worden erkend, het gevolg te verbinden van een door een Bulgaarse rechter uitgesproken veroordeling. De nationale rechter moet over de mogelijkheid moet beschikken om met name na te gaan of de eerdere nationale veroordelingen krachtens het nationale recht in aanmerking worden genomen, en in voorkomend geval welke gevolgen dat recht daaraan verbindt. Het beginsel van wederzijdse erkenning verzet zich er echter tegen dat in het kader van het genoemde kaderbesluit de inaanmerkingneming van een eerder in een andere lidstaat uitgesproken veroordeling afhankelijk wordt gesteld van de toepassing van een nationale procedure van voorafgaande erkenning als aan de orde in het hoofdgeding, en dat die beslissing om die reden kan worden herzien. Artikel 3, lid 3, en overweging 13 van kaderbesluit 2008/675 verbieden uitdrukkelijk een dergelijke herziening en de eerder in andere lidstaten uitgesproken veroordelingen moeten derhalve in aanmerking worden genomen zoals zij werden uitgesproken. Bijgevolg moet op de tweede vraag worden geantwoord dat het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het zich ertegen verzet dat in een lidstaat een door een door rechter van een andere lidstaat eerder uitgesproken veroordeling slechts in aanmerking kan worden genomen na de toepassing van een nationale procedure van voorafgaande erkenning van die beslissing door de bevoegde rechtere instantie van die eerste lidstaat.

Met zijn derde vraag wenst de verwijzende rechter in wezen te vernemen of artikel 3, lid 3, van het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling die erin voorziet dat de nationale rechter die wordt verzocht om oplegging, met het oog op de tenuitvoerlegging, van een totale vrijheidsstraf met inaanmerkingneming van met name de straf die is opgelegd in het kader van een eerdere door rechter van een andere lidstaat uitgesproken veroordeling, daartoe de executiemodaliteiten van die laatste straf kan wijzigen. [Volgens het Bulgaarse recht moet de zwaarste van de twee straffen worden opgelegd – i.c. de Oostenrijkse –, maar volgens dat recht kan aan een recidivist als betrokkene geen *voorwaardelijke* vrijheidsstraf meer worden opgelegd.] In antwoord op deze vraag moet eraan worden herinnerd, dat ingevolge artikel 3, lid 1, van het Kaderbesluit met eerdere in een andere lidstaat uitgesproken veroordelingen in beginsel rekening moet worden gehouden, zulks voor zover volgens nationaal recht met eerdere nationale veroordelingen rekening wordt gehouden, en dat aan die veroordelingen gevolgen moeten worden verbonden die gelijkwaardig zijn aan die welke volgens da nationale recht aan die laatste veroordelingen worden verbonden. Artikel 3, lid 3, van dat Kaderbesluit bepaalt echter dat die inaanmerkingneming er niet toe leidt dat door de rechters van andere lidstaten eerder uitgesproken veroordelingen of eventuele besluiten betreffende de tenuitvoerlegging daarvan door de lidstaat die de nieuwe strafrechtelijk procedure uitvoert, erdoor worden doorkruist, of dat deze veroordelingen worden ingetrokken. Hieruit volgt dat de nationale rechter op grond van datzelfde kaderbesluit de executiemodaliteiten van een eerder in een andere lidstaat uitgesproken en reeds ten uitvoer gelegde veroordeling niet kan herzien en wijzigen, met name door intrekking van het uitstel dat gepaard ging met de bij deze beslissing opgelegde straf, en door deze om te zetten in een effectieve gevangenisstraf. Gelet op het voorgaande moet op de derde vraag worden geantwoord dat artikel 3, lid 3, van het Kaderbesluit aldus dient te worden uitgelegd dat het zich verzet tegen een nationale regeling die erin voorziet dat de nationale rechter die wordt verzocht om oplegging, met het oog op de tenuitvoerlegging, van een totale vrijheidsstraf met inaanmerkingneming van met de straf die is opgelegd in het kader van een eerdere door een rechter van een andere lidstaat uitgesproken veroordeling, daartoe de executiemodaliteiten van die laatste straf kan wijzigen.

---

⁵ [Arrest van 21 december 2016, C-508/25 en C-509/15, EU:C:2016:986](#)

Artikel, J.J. Mesu ‘Implementatie van de Europese richtlijn minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten,

Ars Aequi maandblad nummer AA20170833

Trefwoorden: positie van het slachtoffer in het Nederlandse strafprocesrecht

[Hyperlink](#)

Artikel, G. Pesselse & J.H.B. Bemelmans ‘De geldigheid van getuigenverzoeken’, DD 2017/61

Trefwoorden: gronden voor de afwijzing van een getuigenverzoek door de rechter of het OM, verschil tussen de geldigheid en de toewijsbaarheid van getuigenverzoeken

[Hyperlink](#)

Artikel, Bas de Wilde ‘Het recht getuigen in strafzaken te ondervragen anno 2017, Ars Aequi maandblad nummer AA20170777

Trefwoorden: getuigenverklaring, schending van het ondervragingsrecht

[Hyperlink](#)

Nieuwsbericht, ‘Europees Openbaar Ministerie opgericht’

Trefwoorden: aanpakken van fraude met EU-gelden en BTW fraude in aangesloten lidstaten

[Hyperlink](#)